

FUNCTIONARUL PUBLIC

ZIAR BILUNAR EDITAT DE CĂTRE ACADEMIA DE ADMINISTRARE PUBLICĂ

SUPLIMENT LA REVISTA „ADMINISTRAREA PUBLICĂ”

SACRE SĂRBĂTORI NAȚIONALE

Discursul Președintelui Republicii Moldova, dl Nicolae TIMOFTI, la recepția consacrată Zilei Independenței

Aș începe prin a aduce un omagiu compatrioților noștri care au săvârșit actul Independenței. Mă refer aici atât la semnatarii Declarației de Independență, cât și la patrioții care au făcut parte din mișcarea de renaștere națională, care au apropiat, prin acțiunile lor energice și prin jertfa lor, momentul eliberării noastre.

Cenaclurile scriitorilor de la Teatrul de Vară, manifestațiile din Piața Marii Adunări Naționale, cântecele patriotice despre limba română rămân printre cele mai importante pagini din istoria noastră recentă, de care suntem mândri și care într-adevăr ne fac cinste.

(...) Ca președinte, mi-aș dori ca, de acum înainte, să tratăm lucrurile cu mai multă înțelepciune, cu mai puțină patimă, și cu mai multă dedicație pentru faptele concrete, pentru că ele, în definitiv, sunt cele care rămân.

Ultimii ani ne-au demonstrat, prin realizările pe care le-am obținut, pe plan intern și în politica noastră externă, că cele mai temerare obiective pot fi atinse.

Călătorim liber în spațiul Schengen și suntem asociați cu Uniunea Europeană. Avem instituții clar structurate și bine organizate, de factură europeană. E timpul să le remodelăm și pe celelalte, care au rămas încremenite într-o altă epocă, și să le punem în serviciul oamenilor.

(...) În mai puțin de un an, am trecut prin două scrutine, parlamentar și local. E firesc ca aceste alegeri să fi influențat climatul politic din țara noastră. Odată cu formarea recentă a unui nou Guvern, e important să ne concentrăm nu doar asupra politicii, ci, mai ales, asupra politicilor care să facă viața oamenilor mai bună.

(...) Putem afirma, fără puțință de tăgadă, că cetățenii noștri își doresc să trăiască după legile democrației, în mod organizat și corect. Elitele au datoria să preia această vreau a poporului și să o transpună în politici corecte.

Astăzi, în zi de sărbătoare, mulțumesc tuturor concetățenilor mei care au lucrat pentru ca țara noastră să arate mai bine. Efortul fiecăruia dintre Dumneavoastră este important pentru anii care urmează. Cred într-un viitor prosper al Republicii Moldova, în cadrul unei Europe unite.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

31 august - Ziua Limbii Române

Ziua Națională a Limbii Române s-a început tradițional cu depuneri de flori. La monumentul voievodului Ștefan cel Mare și Sfânt din Chișinău și la busturile scriitorilor de pe Aleea Clasicilor din Grădina Publică au depus buchete de flori Președintele Republicii Moldova, Nicolae Timofti, Președintele Parlamentului, Adrian Candu, și Primul-Ministru, Valeriu Streleț.

De remarcat faptul că Ziua Limbii Române este sărbătorită deopotrivă în Republica Moldova și în România. Oamenii spun că au emoții de fiecare dată când vin la sărbătoarea Limbii Române.

"Nu noi suntem stăpânii limbii, ci limba e stăpâna noastră" ...

Emilian

Întotdeauna Divină a Limbii

„O altă limbă mai frumoasă nu-i”

Victor Teleucă

Condiția primordială a Limbii este nu numai una a comunicării (în scris și oral...) dintotdeauna și întru totdeauna, sociumană, mundană, dar totodată și una asociativ-disociativă pe măsura necesităților ei interne, creator-novatoare de la sine și Divine, „non-finite”, perene și matern-paterne din perspectiva Unului și a Totului deschizător-revelator și înaintemergător. Or, evoluția secular-milenară a Logosului

este una a Întregului dinspre parte, armonizând întotdeauna relația dintre centru și margine, dintre om și societate. De aceea, operele literare, inclusiv cele teoretice și lingvistice, prin multiaspectualitatea lor interpretativă, reflexiv-meditativă, ne orientează în mare măsură, dacă nu definitiv, atât în domeniile științifice, cât și în cele privind activitățile sociumane și

(Continuare în pag. 3)

Declarația de Independență – act istoric al națiunii

Alexandru MOȘANU, primul Președinte al Parlamentului Republicii Moldova, președinte al Comisiei parlamentare pentru elaborarea Declarației de Independență a Republicii Moldova pe care a prezentat-o în plenul Parlamentului la 27 august 1991.

Prin Actul din 27 august 1991, Republica Moldova, desprinzându-se de Imperiul sovietic, a încetat să mai fie colonie sovietică. Prin vrerea a sute de mii de cetățeni, inclusiv de altă origine etnică decât cea românească, Republica Moldova a devenit, din punct de vedere juridic, stat suveran, independent și democratic. Proclamarea Independenței a fost una dintre cele mai mari realizări ale Mișcării de Renaștere și Eliberare Națională, care a determinat forțele politice să ia decizii ce ne-au permis să ne afirmăm ca români, să ne promovăm valorile culturale și spirituale, cucerite prin luptă și sacrificii.

Potrivit Actului din 27 august 1991, Independența a fost proclamată în baza dreptului istoric și de neam și în virtutea dreptului popoarelor la autodeterminare. Rășluirile teritoriului Moldovei de către Austria, în 1775, și de către Rusia, în 1812, sunt numite „acte de dezmembrare a teritoriului național... acte infirmate de întreaga evoluție a istoriei și de voința liber exprimată a po-

pulației Basarabiei și Bucovinei”. Se subliniază, de asemenea, că, la 28 iunie 1940, Basarabia, nordul Bucovinei și ținutul Herța, au fost ocupate prin forță de către Uniunea Sovietică. Declarația de independență evidențiază adevărul că moldovenii de la est de Prut sunt parte componentă a poporului român. Valorile naționale care definesc identitatea românească a moldovenilor din R. Moldova își găsesc o expresie concentrată în alineatul ce reamintește că „în ultimii ani mișcarea democratică de eliberare națională a populației din R. Moldova și-a reafirmat aspirațiile de libertate, independență și unitate națională, exprimate prin documentele finale ale Marii Adunări Naționale de la Chișinău... prin legile și hotărârile Parlamentului Republicii Moldova privind decretarea limbii române ca limbă de stat și reintroducerea alfabetului latin...” Respectivele documente și acte legislative bazate pe date ale științei și pe voința liber exprimată a sute de mii de reprezentanți ai forțelor democratice reconfirmă că limba, istoria, cultura, însemnele statale, tradițiile și obiceiurile populației autohtone majoritare din R. Moldova fac parte din patrimoniul valoric al tuturor românilor. Această identitate de valori justifică aspirațiile de unitate națională ale românilor moldoveni exprimate clar în Declarația de independență.

Opțiunea poporului exprimată prin Declarația de Independență

Valeriu MATEI, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, actualmente director al Institutului Cultural Român „Mihai Eminescu” de la Chișinău

Valeriu Matei, redactorul Declarației de Independență a Republicii Moldova, susține că scrierea acesteia a fost inspirată din mai multe documente.

„Declarația de Independență are niște documente care au precedat-o: Actul primei Mari Adunări Naționale care conține, în esență, toate prerogativele

independenței unui stat, era în 27 august 1989. Proclamația celei de-a doua Mari Adunări Naționale, din 16 decembrie 1990, conține cerința și principiul separării de imperiul sovietic.

Am purces nemijlocit la elaborarea textului de declarare a independenței, în acele zile fierbinți. Declarația de Independență a fost elaborată în ultimele zile, înainte de proclamarea ei în formă actuală, a fost definitivat textul în formulă în care îl cunoaște toată lumea, la ora 04:27, în dimineața de 27 august textul a fost multiplicat și dat tuturor deputaților”, a spus el.

Valeriu Matei regretă că, astăzi mulți pretind a spune că sunt autori ai Declarației de Independență. „În birou la mine se lucra, fiecare venea cu ideii, unele trăsnete, unele care deja se regăseau acolo. Am lucrat împreună cu Vasile Nedelciuc, au venit diferiți oameni să-și pună sugestiile, spun de acele

dezbatări din Parlament. Au fost și anumite temeri, exista și preocuparea sinceră față de destinul românilor din alte teritorii înstrăinate la 1940.

Astăzi redactorul Valeriu Matei spune că ar mai adăuga unele prevederi în Declarația de Independență.

„Din păcate în cadrul dezbatărilor au fost eliminate prevederile referitoare la 27 martie 1918, act pe care nimeni nu l-a anulat. Vă asigur că dacă pe atunci era adoptată principiile Uniunii Europene de extindere, am fi făcut trimitere și la ele”, a spus el.

Primii pași pe arena internațională

Nicolae ȚÂU, primul Ministru de Externe al Republicii Moldova, actualmente profesor la Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Moldova a fost fondat în 1990, după primele alegeri libere, democratice, la nivel național, care au avut loc în primăvara anului 1990, eu fiind desemnat în fruntea acestui minister. Dar, fiindcă evenimentul a avut loc până la Declarația de Independență, din 1991, eu mai glumeam și spuneam că, sunt

un „ministru fără țară”, deoarece eram în componența Uniunii Sovietice. Dar aș vrea să menționez faptul că și până la Declarația de Independență, imediat după confirmarea mea în această funcție, am început să activăm intens, deoarece erau foarte multe lucruri de făcut. În primul rând, voi spune că, veneau cetățeni ai Republicii Moldova cu rugămintea ca să organizăm studii ale elevilor, studenților în România și chiar prima vizită am efectuat-o în România și, în primul an, au fost trimiși la studii peste 1000 elevi și studenți și chiar vre-o 400 din Ucraina, din Cernăuți și din partea de Sud Am perfectat

(Continuare în pag. 3)

Mircea SNEGUR,
primul Președinte al
Republicii Moldova

Generația de după 1989 – viitorul țării

„Regret că avem scrisă în Constituție o denumire incorectă a limbii de stat (...)” afirmă într-un interviu pentru săptămânalul „Natura” primul președinte al R. Moldova, M. Snegur, care se referă la calea anevoioasă de revenire la simbolurile naționale – Tricolorul și Limba Română. Și dă explicații de ce, totuși în 1994, când era Președinte, în Constituție s-a scris că limba de stat este „moldovenească”. „Este un caz regretabil, spune M. Snegur, dar în situația de la acea vreme mi-am zis: fie ea numită și așa numai să fie în capul mesei. Chiar și Grigore Vieru le spunea adversarilor limbii române: numiți-o cum vreți, numai s-o vorbiți. A fost un moment

de compromis, ca să obținem votarea în întregime a documentului principal al statului. Important e că s-au luat măsuri ca prin școli să apară mai multe materiale didactice în limba română”. Și face o paralelă cu Găgăuzia, unde populația afirmă că limba de stat a Republicii Moldova este limba română!

Cât privește ziua de azi dl M. Snegur spune: „Deși realitatea e alta eu totuși regret

că avem scris în Constituție o denumire incorectă a limbii de stat. **Și e bine că a apărut o decizie a Curții Constituționale pe marginea acestei probleme care a clarificat lucrurile în baza Declarației de Independență.**

(...) Atunci când am solicitat revenirea la articolul 13 din Constituție, mesajul meu către Parlament se intitula „Numele corect al limbii noastre este limba română” și mai departe prezentam argumentele mele în favoarea acestei afirmații. **Totuși cea mai mare bucurie pe care vreau s-o menționez în aceste zile cu adieri de sărbătoare este generația crescută după 1989, care vorbește o limbă română foarte frumoasă.”**

Întotdeauna Divină a Limbii

(Sfârșit. Încep. în pag. 1)

artistice, spre culmile atinse de o epocă sau alta, de un gen sau altul, de o tendință ori alta, de o atmosferă polemic constructivă întru binele comun atitudinal-civilizațional, obiectual-diferențial firește interminabil (epico-liric sau filosofic ori ezoteric, finalmente), dacă nu gnoseologic, întotdeauna pertinentamente evolutiv pe spirala infinită a cognoscibilității ascensionale, universal-naționale și profesionale întâi de toate, dimensional-epocale.

Sentimentul unicității, care ne călăuzește neconținut în căutarea și perfectarea/desăvârșirea continuă/ilimitată a non-finitului în toate cazurile, pe care ni le oferă o activitate sau alta a fenomenului Limbii, este unul intraductibil și inamovibil eminamente. De aici și strădania prometeică a scriitorilor de milenii și civilizații de a imprima indirect acestui proces o temerară și inefabilă strălucire argintată și fermecătoare, de „Luceafăr” eminescian, de „Mioriță” populară, de colindă sau de baladă, anonime, de imn celest (gen „Limba noastră” de A. Mateevici, vorba vine...). Altfel, cine le-ar mai memo-

riza pentru totdeauna și le-ar considera valori universal-naționale, opere nemuritoare în patrimoniul cultural-artistice al Neamului?... Necesitatea cultural-educativă și interioară a fenomenului Divin al Limbii materne, române, este și va fi oricând pentru o civilizație sau alta un reper continuu și călăuzitor, întâistător într-o cristalizare frumuseților lingvistice, literare, metaforice, etico-civice și estetice în definitiv din orice perspectivă.

Întotdeauna Divină a Limbii este una indiscutabilă. Accesul la pătrunderea condiției ei primordiale devine unul real doar atunci când funcționează în întreaga lui arie epocală secular-milenară, preclasică sau clasică ori contemporană. Elevul și profesorul, inginerul și agricultorul, țăranul și muncitorul, păstorul și scriitorul sunt nu numai copiii cuvântului, rodul Limbii și cultivatorii, dar și promotorii acestei Comori inepuizabile și insațiabile, mereu strălucitoare și înaintechemătoare, pentru că toată bogăția noastră inestimabilă constă în nemurirea Ei și a noastră, inclusiv a Artei și a Vieții.

Tudor PALLADI

Primii pași pe arena internațională

(Sfârșit. Încep. în pag. 2)

pașapoarte, că fără pașapoarte atunci nu era posibil de trecut Prutul, am negociat cu Moscova și am deschis, special, un consulat al Republicii Moldova la Iași pentru a monitoriza situația, fiindcă multe puteau să se întâmple peste hotare și trebuia de soluționat.

Așa că chiar din prima zi, când am fost confirmat, am început să activăm, nu aveam state de persoane cum astăzi,

peste 200, dar eram 7 persoane la minister. Era nevoie de un Regulament al Ministerului, de multe documente, fiindcă eram la început de cale. A urmat o vizită în Turcia unde am semnat un Acord de Liber Schimb între Turcia și Republica Moldova, pe atunci parte componentă a Uniunii Sovietice, dar conform unui document, semnat între Turcia și Uniunea Sovietică. Și în baza acelui document am semnat Acordul nostru care a fost funcțional mulți ani,

ca apoi, cred 3-4 ani în urmă, să fie semnat alt document, mai comprehensiv, cu Turcia, dar în baza acelui prim acord toate schimburile economice erau practic libere cu Turcia.

Imediat după Declarația Independenței, am avut mult mai mult de lucru, am început vizitele peste hotare.

Am efectuat o vizită oficială la Londra, unde am discutat referitor la relațiile noastre. După aceea au urmat Italia, New York, la Sesiunea Adunării Generale a ONU și, practic, am avut atunci foarte mult de făcut, deoarece tre-

buia să promovăm imaginea Republicii Moldova, care nu era cunoscută și trebuia să activăm, nu cu forțe mari, ca alte țări care făceau parte din ONU, cum ar fi Rusia, Belarus, Ucraina, dar noi cu forțe mici trebuia să depunem eforturi mari ca Republica Moldova să fie cunoscută pe întreg mapamondul.

Mă simt onorat că am avut fericita ocazie să fiu printre acei care au pus bazele tânărului stat, Republica Moldova, pe care cu toții ni-l dorim integrat în familia unită a Uniunii Europene”.

Strategie durabilă pentru comuna Ciorești

Șoseaua asfaltată ce duce spre satul Ciorești, de prin părțile Nisporenilor, intrarea în sat bine amenajată, cu felinare ale iluminării stradale, îți face prima impresie a gospodarului, care se cunoaște de la poartă, după cum se spune în popor, adică a primarului localității, Valeriu Guțu. Este istoria de succes a întregului sat, dar și a comunei, căci primăria Ciorești mai include și satul Vulcănești, populat majoritar de romi, scrisă filă cu filă de primar care se află în această funcție de 22 de ani (cu excepția anilor 2001 – 2006 când a activat în calitate de secretar al Consiliului local). Modest din fire, în discuția din timpul vizitei la primărie, ni se destăinuie că activitatea în administrația publică a devenit vocația sa chiar din anii tinereții. Căci în 1993, la vârsta de 27 de ani, este ales de către Consiliul local, cum era pe atunci, în funcția de primar al comunei.

„În acea perioadă, își amintește primarul, când administrația publică locală era la început de cale, când nu exista nici pomină de autonomie locală, când bugetul local era și mai auster, comparativ cu perioada actuală, când, practic, nu existau fonduri, la care puteai să aplici proiecte, și primăriile nu aveau posibilitatea măcar să achite salariile angajaților de la instituțiile din subordine, era foarte complicat, ba chiar imposibil, să realizezi proiecte de infrastructură.

Însă în anul 1998, în Republica Moldova a fost instituit Fondul de Investiții Sociale din Moldova și chiar la prima aplicație am reușit, în comun cu cetățenii din comunitate, să câștigăm finanțare pentru construcția unei porțiuni de drum, variantă albă, în satul Ciorești. Aceasta a fost prima experiență de lucru cu fondurile, cu donatorii, acumulând treptat o experiență durabilă în domeniul elaborării și implementării proiectelor”.

Pentru a argumenta cele relatate, ne-a propus să mer-

Valeriu GUȚU,
primar de Ciorești

gem prin aceste două localități, să luăm cunoștință de satele renovate care la începutul activității sale de primar, erau doar electrificate și aveau numai telefonie fixă, după cum era în multe alte localități ale țării.

Astăzi, cele două sate ale comunei Ciorești formează o comunitate în care instituțiile publice (primăria, gimnaziile, grădinițele, casa de cultură) sunt reparate, funcționale, conectate la rețeaua de apă și gaze naturale etc.

În ambele localități, cu susținerea financiară a Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare în Republica Moldova și Agenției Austriece pentru Cooperare și Dezvoltare în Republica Moldova, au fost construite apeducte care asigură majoritatea populației cu apă potabilă. Localitățile sunt conectate la rețeaua de gaze naturale, la care au acces 75% din gospodării. Satul Ciorești este parțial iluminat. În anul 2014, a fost dat în folosință Centrul Medicilor de Familie, costul proiectului constituind trei milioane de lei. Spre satul Ciorești, în anii 2013-2015, a fost construit un drum de acces asfaltat cu o lungime de 3,6 km, unde au fost investite douăzeci și șapte de milioane de lei. Comuna are piață, parc, monument al celor căzuți pe câmpul de luptă, au fost reparate unele drumuri locale.

„Toate aceste realizări sunt rezultatul implementării treptate a strategiei de dezvoltare durabilă a comunei, spune primarul Valeriu Guțu,

care se bazează pe cooperarea comunitară și implicarea activă a cetățenilor în procesul decizional. Vă pot aduce mai multe exemple, precum ar fi contribuția cetățenilor la construcția apeductelor, drumurilor, reparația instituțiilor publice și a bisericilor etc”.

Implementarea strategiei de dezvoltare a comunei necesită mari surse financiare și numai suportul donatorilor autohtoni sau străini este insuficient. În acest context, am dorit să aflăm opinia primarului referitor la noul sistem al finanțelor publice locale.

„Modificarea Legii privind finanțele publice locale prin care se fac transferuri directe de la Bugetul de Stat către administrația publică locală de nivelul I, conform unei formule clare, este benefică. În aceste condiții, pot să acumuleze venituri mai mari APL-urile mai

pentru dezvoltarea afacerilor în comună, să valorificăm eficient remitențele consătenilor noștri, care au muncit sau încă muncesc peste hotare. Și voi aduce un exemplu demn de urmat. Este vorba de Ion Ivlev, care a hotărât să deschidă o brutărie în Ciorești. A investit banii câștigați peste hotare, dar a luat și un împrumut, că a cumpărat clădirea unde a amplasat brutăria, apoi utilajul necesar. Îl încurajăm, îl susținem, îi acordăm și careva facilități pentru a se dezvolta și a obține profit, pentru a fi exemplu pentru alți consăteni. Suntem în căutarea soluțiilor și finanțelor pentru evaluarea imobilelor cetățenilor pentru care la moment achită un impozit mizer. Consider că pentru soluționarea acestei probleme este necesar un program la nivel național cu finanțare externă etc.

dezvoltate economic.

Comuna Ciorești nu se caracterizează printr-o economie locală dezvoltată. Dar, actualmente, primăria lucrează cu cetățenii în vederea deschiderii unor noi afaceri, crearea locurilor noi de muncă și, respectiv, achitarea impozitelor pe venit din salariu de către salariați, care să mărească veniturile proprii ale bugetului local. Depunem eforturi pentru a exclude practici de achitare a salariului în plic, fără evidență contabilă. Discutăm cu agenții economici și cetățenii, care practică munca sezonieră, să o legalizeze etc.

În acest sens, ne străduim să creăm condiții favorabile

Desigur, sunt probleme care trebuie soluționate la nivel central, dar multe depind de atitudinea aleșilor locali, căci multe pot fi soluționate pe loc, împreună cu oamenii. Eu îmi doresc și muncim pentru viitorul comunei Ciorești care să fie o comunitate cu cetățeni implicați, cu o economie și infrastructură dezvoltată, cu instituții care vor avea performanțe etc. În următorii ani îmi doresc să construim un sistem de canalizare în ambele localități, să construim și să reparăm drumurile locale, să modernizăm și să extindem iluminatul stradal.

Luminița BOICIUC

Localităților rurale – apă potabilă de calitate

Această problemă este una prioritară la nivel național, cu atât mai mult, în localitățile rurale. În acest context, autoritățile publice locale pot beneficia de servicii de logistică și de parteneriat, de experiență europeană și de susținere financiară din partea Proiectului Elveției de Apă și Sanitație în Moldova „ApaSan”.

*Pentru mai multe detalii am realizat un interviu cu **directorul de proiect, Jonathan HECKE**.*

CORESPONDENTUL: Care sunt scopul și realizările de până acum ale Proiectului Elveției de Apă și Sanitație în Moldova „ApaSan”?

Jonathan HECKE: Proiectul „ApaSan” susține comunitățile și administrația publică locală interesate să investească în sistemele de aprovizionare cu apă și sanitație. Contribuția „ApaSan” presupune suportul financiar, dar și consolidare de capacități și asistență în vederea constituirii instituției ce prestează serviciul de aprovizionare cu apă și întreținere a sistemului. În baza experienței de peste 10 ani, „ApaSan” a elaborat modele de implementare a proiectelor de infrastructură, asigurând durabilitatea și buna administrare a sistemelor descentralizate de aprovizionare cu apă potabilă de calitate și sanitație.

Scopul Proiectului „ApaSan” este de a pune la dispoziția autorităților publice locale și comunităților vasta experiența obținută și a de a susține implementarea modelelor de aprovizionare cu apă și sanitație la scară largă. În vederea creării condițiilor propice de implementare a acestor modele, „ApaSan” documentează și diseminează experiența sa, consolidează capacitățile de implementare a sistemelor

de aprovizionare cu apă și sanitație și colaborează cu structurile naționale în vederea depășirii obstacolelor de ordin legal și normativ.

Aș vrea să accentuez faptul că noi implementăm sisteme simple de aprovizionare cu apă. Adică sisteme care să fie eficiente și rentabile din punct de vedere financiar, economic și de întreținere. Facem un studiu de fezabilitate pentru satul, care a depus cererea, ca să stabilim ce fel de rețele să fie utilizate, ce echipamente, care să corespundă strict necesităților locuitorilor satului respectiv. Este organizată transparent licitația privind selectarea antreprenorului care să îndeplinească lucrările de construcție a apeductului, este instruit gestionarul cum să întrețină sistemul ca el să fie funcțional timp îndelungat.

Pe parcursul a 10 ani, de când activăm în Republica Moldova, au fost construite peste 30 de sisteme de aprovizionare cu apă pentru aprox. 50.000 de locuitori. Aceste sisteme sunt administrate cu succes și întreținute de către comunități prin intermediul Asociațiilor Consumatorilor de Apă (ACA).

Una din realizările „ApaSan” este faptul că instituțiile de proiectare, companiile de construcție și ONG-urile partenere dețin capacitățile necesare pentru implementarea proiectelor descentralizate de aprovizionare cu apă și sanitație. Aceste mo-

dele descentralizate sunt recunoscute de autoritățile guvernamentale drept soluții viabile pentru satele din Moldova, iar cadrul legal și normativ este revăzut și îmbunătățit pentru a permite și a facilita implementarea acestor modele.

Un alt produs al nostru, o noutate pentru Republica Moldova, sunt toaletele Ecosan, destinate instituțiilor școlare și gospodăriilor individuale. Posibilitatea anexării acestor blocuri sanitare la clădirea instituției oferă un grad înalt de confort, comparativ cu toaletele amplasate în exterior. Toaletele Ecosan nu necesită conectarea la apă pentru spălarea reziduurilor și sunt ecologice. De asemenea, ele permit colectarea separată a reziduurilor care, după o

sunt și anumite condiții. Este vorba de existența obligatorie a sursei de apă potabilă de calitate și mobilizarea cetățenilor, cel puțin, 75 de procente din populația satului respectiv trebuie să-și dea acordul și să contribuie financiar, fiindcă noi susținem financiar implementarea sistemelor în proporție de 50 de la sută. Aici se mai adaugă suportul financiar al autorităților raionale și al statului.

În multe cazuri, în procesul de implementare, cetățenii se asociază și formează Asociații ale Consumatorilor de Apă (ACA), structuri care se ocupă de mobilizarea comunitară și colectarea contribuției și care ulterior preiau administrarea sistemului de aprovizionare cu apă și sunt responsabili de funcți-

periodă de retenție, pot fi utilizate în calitate de fertilizanți în agricultură. Deja 50 de școli din republică beneficiază de toalete Ecosan.

COR.: Cum pot autoritățile publice locale solicita serviciile Proiectului „ApaSan”?

J. H.: Totul începe cu cererea autorităților locale, dar

onarea lui pentru confortul sătenilor. Actualmente, fiind tot mai răspândită cooperarea intercomunitară și noi suntem pentru implementarea sistemelor de aprovizionare cu apă potabilă, care să fie administrate la nivel regional.

(Continuare în pag 7.)

Descentralizarea – instrument de dezvoltare a R. Moldova

La 24 ani de la declararea independenței, Republica Moldova se confruntă cu multiple probleme. Veniturile joase ale populației, calitatea proastă a serviciilor și costurile înalte, subdezvoltarea majorității localităților face problematică modernizarea țării și parcursul său european. În acest context, Republica Moldova are nevoie de reforme profunde în toate domeniile. Se impune reconsiderarea modului de organizare și funcționare a statului. În acest sens, reforma de descentralizare este una dintre priorități.

*La această temă vă propunem un comentariu, semnat de **Iurie ȚAP, doctorand al Academiei de Administrare Publică, deputat în Parlamentul Republicii Moldova***

De ce descentralizarea statului?

Conform științei dreptului administrativ, descentralizarea este unul din modurile de organizare administrativă a unui stat opus centralizării. Din punct de vedere istoric, existența colectivităților locale cu tradiții de autonomie depășesc mult apariția statului. Dar, în principal, importanța opțiunii ține de obiectivele acesteia, care par să fie incontestabile.

Din punct de vedere politic, linia de demarcare între două sisteme relevă între regimul liberal, care respectă libertățile locale, de rând cu libertățile generale, și regimul autoritar, care tinde spre centralizare.

Descentralizarea contribuie la fortificarea democrației. Atât democrația, cât și descentralizarea au la bază principiul eligibilității. Și mai mult: realizarea dreptului cetățenilor de a participa la gestiunea treburilor obștești este o adevărată școală de formare civică și o pregătire pentru exercitarea democrației la nivel de stat. Altfel spus, obiectivul politic contribuie la nașterea și dezvoltarea democrației locale care reprezintă unul dintre principalele fundamente ale oricărui regim democratic (Carta Europeană a Autonomiei Locale).

Obiectivul administrativ urmărește apropierea administrației de cei administrați, decidenților - de cei cărora li se aplică aceste decizii. În acest sens, obiectivul administrativ vine să asigure calitatea și eficiența guvernării locale (buna guvernare).

Obiectivul economic este să încurajeze dezvoltarea locală participativă. Or, de o manieră generală, descentralizarea este un instrument de dezvoltare.

Luând în considerație experiența internațională, am putea releva rolul descentralizării în depășirea crizelor interne (regionalism, care ar putea să se transforme în secesionism).

De fapt, și istoria Republicii Moldova cunoaște asemenea exemple.

În acest context, lipsa unei clarități în vederea delimitării competențelor dintre stat și uniunea administrativ-teritorială cu statut juridic special Găgăuzia, în conformitate cu Constituția și Carta Europeană a Autonomiei Locale, creează situații pentru interpretări.

Altfel spus, descentralizarea statului va crea premise reale pentru dezvoltare, dar și atenuarea crizelor interne.

Care este opțiunea Republicii Moldova?

În conformitate cu Constituția adoptată la 29 iulie 1994 și pusă în aplicare la 27 august 1994, Republica Moldova este un stat unitar și descentralizat.

Prin aceste reglementări constituționale, administrația publică a fost divizată în administrație de stat (centrală) și administrație locală. Astfel, sistemul administrației publice locale este definit ca parte a puterii executive.

Prin ratificarea și punerea în aplicare a Cartei Europene a Autonomiei Locale din 01 februarie 1998, Republica Moldova a confirmat opțiunea pentru modelul descentralizat. În perioada anilor 1994 – 2009, au fost mai multe încercări de reformare a sistemului administrației publice locale, dar toate au eșuat.

Guvernările din perioada respectivă n-au avut o viziune clară, în acest sens, dar, cel mai important, n-a existat voință politică pentru reforme radicale. Reforma de descentralizare a devenit o prioritate pentru guvernările proeuropene (2009 – 2015).

La 5 aprilie 2012, a fost aprobată Strategia Națională de Descentralizare (SND) și Planul de Acțiuni pentru implementarea acesteia. Ulterior, în 2014, a fost semnat și pus în aplicare Acordul de Asociere dintre Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele-membre ale acestora, pe de altă parte. Acordul de Asociere prin Titlul IV (art. 21 – 23) conține un angajament clar privind reforma administrativă și descentralizarea puterii.

În acest context, putem vorbi despre o viziune pentru modernizarea sistemelor de administrație publică, centrală și locală.

Doar că, reformele bat pasul pe loc. Fără a intra în detalii vom constata: Strategia Națională de Descentralizare nu și-a atins scopul.

De ce reforma trenează?

În acest sens, o analiză obiectivă ar ajuta la înțelegerea problemei și, respectiv, găsirea soluțiilor adecvate.

În primul rând, este totuși problema viziunii. Vorbind despre lipsa unei viziuni clare asupra reformei administrative și de descentralizare a puterii, voi referi aceasta la elita politică, în primul rând, la partidele de guvernare. Anume ei sunt cei care decid și lipsa înțelegerii fenomenului nu le permite să formuleze adecvat politicile necesare. Un exemplu elocvent, în acest sens, ar fi cadrul instituțional vag al Strategiei Naționale de Descentralizare.

Or, Comisia Paritară pentru descentralizare, care activează sub egida Primului-Ministru, se convoacă 1 - 2 pe an, fără a analiza profund evoluarea procesului de descentralizare, fără a asigura un control riguros. Am menționat deja, că majoritatea ministerelor așa și n-au implementat strategiile sectoriale de descentralizare.

Povara a fost pusă pe umerii Cancelariei de Stat, care nu are statutul necesar, dar și capacitățile adecvate.

Din perspectivă științifică administrației, condiția de bază pentru organizarea unei structuri a administrației publice centrale este prezența unei probleme, care ulterior trebuie rezolvată de structura creată.

În acest sens, se impune crearea unei structuri abilitate cu sarcinile respective. Aceasta putea fi Ministerul Administrației Publice și Dezvoltării Regionale. De altfel, asupra acestei propuneri, vociferate în plenul

(Continuare în pag 7.)

Descentralizarea – instrument de dezvoltare a R. Moldova

(Sfârșit. Încep. în pag. 6)

Parlamentului la 05.04.2012 (ziua adoptării Strategiei Naționale de Descentralizare SND), am insistat permanent.

Alt aspect al problemei ține de organizarea

în calea reformelor. Formal, această voință se exprimă prin asumarea reformelor (aprobarea Programul de guvernare).

Dar în realitate ea nu se materializează prin implementarea acestora.

În acest context, concluzia generală este una pesimistă: majoritatea colectivităților locale riscă să rămână subdezvoltate, în multe cazuri starea de lucruri va degrada și mai mult.

Ce trebuie să facem?

Pornind de la cele expuse, este necesar, în primul rând, să fie definită o viziune clară și coerentă privind reforma administrativă și de descentralizare a statului pentru perioada 2016 – 2019.

În acest sens, ar fi binevenită crearea unei platforme de comunicare, nucleul căreia ar constitui experți din mediul academic, politicieni și practicieni din domeniu.

Întru asigurarea acestor procese urmează să fie stabilită structura comună pentru coordonarea și implementarea reformelor administrative de descentralizare a puterii și de dezvoltare regională (transformarea Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor în Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice).

Sunt posibile și alte variante. De exemplu, atribuirea acestor responsabilități unui viceprim-ministru care va fi asistat de un birou în cadrul Cancelariei de Stat. Aceasta ar putea conduce Comisia Paritară pentru descentralizare, asigurând activitatea sa

eficientă. Luând în considerare, că orice reformă se bazează pe cadre instruite și susținere din partea societății, urmează să fie stabilită o comunicare permanentă cu toți actorii din sistemul administrației publice, dar și cu societatea, în cel mai larg sens al acestui cuvânt.

Un rol aparte revine mediului academic. Or, discuțiile despre descentralizare, în majoritatea lor, sunt neprofesioniste. Este necesară o abordare științifică a acestei probleme, o fundamentare economico-financiară a beneficiilor reformei de descentralizare.

În loc de concluzie.

Noi putem reuși! Exemplul Poloniei este unul relevant. Realizând reforma de descentralizare, aceasta a creat un sistem administrativ eficient. Ulterior, devenind membru al Comunității Europene, Polonia a realizat cu brio acest avantaj, accesând peste 80 la sută din fondurile care i-au fost puse la dispoziție și asigurând o dezvoltare înaltă pe plan local și regional.

În acest sens, se cer schimbări radicale și la noi. Partidele din Coaliția de guvernare trebuie să manifeste voință politică, să mobilizeze societatea, ca împreună, cu eforturi comune, să realizăm dezideratul nostru pe calea progresului și integrării europene.

administrativă a Republicii Moldova. Or, descentralizarea cere să fie asigurat echilibrul amenajării adecvate a teritoriului (altfel spus, realizarea reformei administrativ-teritoriale).

Și în acest caz, nu avem un punct de vedere comun al componentelor Coaliției de guvernare. Paradoxal, dar una dintre componente formal sprijină reforma de descentralizare, dar se opune reformei administrativ-teritoriale (!!). Putem oare vorbi despre viziune?!

Lipsa de voință politică este al doilea impediment

Care sunt riscurile?

Tergiversarea implementării reformelor (administrative și de descentralizare a puterii) pot doar să amplifice disfuncționalitatea statului.

Sistemul administrației publice locale este, practic, nefuncțional. Optzeci și patru la sută din unitățile administrativ-teritoriale de nivelul I nu asigură prestarea serviciilor. Totodată, costurile administrative (întreținerea administrațiilor locale) sunt în creștere. Această concluzie este valabilă și pentru raioane, ineficiența cărora este și mai pronunțată.

Localităților rurale – apă potabilă de calitate

(Sfârșit. Încep. în pag. 5)

Acum a demarat etapa a III-a, finală, a Proiectului Elveției de Apă și Sanitație în Moldova „ApaSan”, prevăzută pentru o perioadă de 4 ani, cu un buget de 8 milioane de euro, alte 3 milioane de euro trebuie să fie identificate și direcționate în sectorul de apă și sanitație din sursele locale, regionale

și statale ale Republicii Moldova.

Pentru o mai bună realizare a Proiectului, în opinia noastră, ar fi oportună inițierea unei colaborări cu Academia de Administrare Publică, adică să fie organizate cursuri de instruire pentru primarii și funcționarii publici, în cadrul cărora să le oferim informație detaliată despre respon-

sabilitatea autorităților de asigurare a accesului la apă potabilă și sanitație, cum pot oferi cetățenilor servicii mai bune de aprovizionare cu apă și sanitație, despre întregul proces de elaborare, implementare și întreținerea ulterioară a sistemelor de aprovizionare cu apă potabilă.

Voi menționa, în final, că Proiectul „ApaSan” este

finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC), cofinanțat de Agenția Austriacă pentru Dezvoltare (ADC) și implementat de filiala din Moldova a fundației SKAT.

COR.: Vă mulțumim pentru interviu și vă dorim în continuare realizări frumoase.

**Interviu realizat de
Vlad IONAȘCU**

Conceptul local de dezvoltare prin continuitatea proiectelor

*Această strategie este cartea de vizită a satului Feștelița, r-nul Ștefan Vodă. Despre promovarea reformelor, despre problemele de ordin local și central – în interviul realizat cu **primarul de Feștelița, Nicolae Tudoreanu**.*

CORESPONDENTUL: Ați preluat funcția de primar al satului Feștelița pentru un nou mandat. Cum ați caracteriza evoluția satului pe parcursul mandatelor precedente. Ce ați reușit, ce urmează să realizați?

Nicolae TUDOREANU: Sunt la al patrulea mandat și, sigur, putem vorbi de unele realizări destul de mari, dacă e să comparăm cu starea localității la începutul primului meu mandat. În primul rând, am reușit să schimb mentalitatea sătenilor și să dovedesc că administrația publică locală poate fi una credibilă, una care să consolideze comunitatea și să rezolve problemele în limita competențelor delegate prin lege. Deoarece satul, pe care l-am luat în administrare este baștina mea, în care rădăcinile familiei duc la primele date ale atestării acestui sat, cunoscând bine oamenii din sat, nevoile lor, mi-a fost ușor să fac o agendă pentru activitatea primăriei, în așa fel, încât să cuprind toate domeniile câte puțin, pentru a nu adânci problemele cu care se confruntau toate instituțiile subordonate primăriei Feștelița.

Ca să facem doar câteva concluzii, voi spune că localitatea nu avea la începutul anilor 2000 apă la robinet, grădinița de copii nu activa mai bine de 15 ani, toate acoperișurile instituțiilor publice curgeau, nu era gazificată nicio clădire cu destinație publică, drumurile din sat, inclusiv cel central, erau într-o stare deplorabilă, ca să nu mai vorbim de un metru de asfalt, care nu a existat niciodată la Feștelița. Problemele din cele mai minore care puteau fi rezolvate pe termen scurt, precum ar fi asigurarea cantinei școlare cu mobilier și inventar și un simplu calculator, nu erau rezolvate, fapt

Nicolae TUDOREANU,
primar de Feștelița

care a pus pe roate activitatea primăriei pentru a depăși unele probleme, la prima vedere, chiar rușinoase. Și iată că aceste probleme și multe altele, unele neplanificate, au fost rezolvate fiind investite resurse financiare mai mult de 80 milioane de lei.

COR.: Cu ce probleme v-ați confruntat în realizarea proiectelor sociale, de dezvoltare a infrastructurii, cum le-ați soluționat?

N.T.: Desigur, că nu a fost ușor, cu atât mai mult, că cunoaștem cu toții sistemul administrativ, nu numai că arhicentralizat, dar și destul de birocratic. Și dacă e să facem o analiză, numai de câte autorizări și aprobări a fost nevoie ca să fie executate lucrările de renovare și construcție, atunci, probabil, am face un drum de acte până la Chișinău. Însă activitatea mea de până a fi investit în funcția de primar, atât în calitate de inspector principal în Direcția control fiscal al Inspectoratului Fiscal pe fostul județ Tighina cât și cea de contabil-șef la Direcția generală finanțe Căușeni, mi-a ajutat enorm în depășirea multor probleme. Însă problemele principale sunt totuși resursele umane și apoi banii, deoarece schimbările care s-au produs în societatea postsovietică cer o pregătire destul de avansată în admin-

istrarea și soluționarea problemelor de interes public local, ca să nu mai vorbim de salariile mici, care nu fac acest domeniu atractiv.

COR.: În acest context, anumite avantaje oferă noul sistem al finanțelor publice locale, de la implementarea căruia a trecut mai mult de jumătate de an. Cu referință la primăria Feștelița, care este opinia d-voastră privind acest sistem financiar și, dacă sunt probleme, cum pot fi soluționate?

N.T.: Cu siguranță, ideea este una foarte bună, însă urma să fie rezolvată în ansamblu, ca acest nou sistem să lucreze eficient, fără să șchiopăteze, și am să explic de ce. Dacă e să ne referim la compartimentul pentru Descentralizare Financiară, atunci sunt prevăzute 3 blocuri de probleme: consolidarea bazei fiscale a APL, calcularea transferurilor din Bugetul de Stat după o formulă unică pe țară și stabilirea raporturilor directe între APL - 1 și Ministerul Finanțelor și managementul finanțelor publice.

Ce am obținut? Numai regula unică la calcularea transferurilor, dar ce facem cu consolidarea bazei fiscale, cu descentralizarea patrimoniului? Noi acordăm astăzi facilități la achitarea impozitelor și taxelor locale prin legi generale de stat, fiind afectați direct, fără să se compenseze aceste pierderi. De ce autonomie financiară poate fi vorba? Avem cele mai mici încasări la plata impozitelor pe bunurile imobiliare de la persoane fizice din regiune (zece lei - media pentru o casă de locuit) și multe alte probleme, care, fiind nerezolvate, conduc la dezinteres pentru ca în APL să vină persoane competente pentru ca satele și orașele să poată acorda servicii publice de calitate și să reducă

migrația spre capitală sau în alte țări.

Astfel, deși se pare că s-a înțeles ceva, practic, nu s-a făcut nimic, doar a dispărut Consiliul raional ca intermediar în plata transferurilor de la Bugetul de Stat. În rest, situația nu diferă cu mult de cea anterioară. Funcția de control asupra plăților la bugetul local îi revine administrației centrale. Serviciile de colectare a impozitelor și taxelor locale nu au acest drept și atunci apare întrebarea: pe cât de interesate sunt instituțiile de control ale statului ca companiile locale să reflecte corect numărul de angajați și salariile lor? Pentru că de aici ar veni impozitul pe venit al persoanelor fizice care este sursa principală în formarea bugetelor locale.

Am vizitat multe țări și am constatat că acolo, unde s-a făcut cu adevărat descentralizare administrativă și financiară, lucrurile stau cu totul altfel, dar noi, fiind în întârziere cu 20 de ani, trebuie să fim mai duri la acest capitol. Astăzi multe autorități locale au capacitatea de a se reforma și a deveni mai puternice, dar, cu părere de rău, cadrul legal nu permite, chiar dacă, la prima vedere, s-ar părea că avem unele schimbări, în mare parte, esențialul încă nu s-a produs și, părerea mea este că administrația publică centrală nu prea este interesată să facă acest lucru pentru că acolo se gândește diferit de ceea ce se declară.

COR.: Cum vedeți viitorul satului natal?

N.T.: Desigur, să sunt multe probleme, dar doresc să depun toate eforturile ca să continui proiectele în derulare, ca localitatea noastră să prospere, chiar dacă statul nu prea atrage atenție la eforturile primarilor. Mă refer la trecerea sub tăcere a acestor sacrificii ale administrației publice locale, căci în listele celor decorați cu distincții de stat, practic, n-o să găsiți primari, cu toate că ei, în condiții complicate, aduc schimbarea, pe care o doresc comunitățile, care să le creeze bunăstare și un trai decent.

**Interviu realizat de
Ion AXENTI**

Programul Bunelor Practici – primării puternice

S-au încheiat vizitele în cele 30 de sate ale republicii, selectate în cadrul Programului Bunelor Practici ale Autorităților Publice Locale din Moldova. Pentru ediția curentă au fost depuse 77 de practici din 49 de localități ale țării. În ceea ce privește repartizarea practicilor pe regiuni, zona de Centru continuă să fie cea mai activă. Astfel, din Centru au fost depuse 46 de practici din 29 de localități, din Sud - 17 practici din 10 localități, iar din Nord - 13 practici din 10 localități.

Decizia privind localitățile selectate pentru a fi vizitate a fost adoptată după o selecție riguroasă de către membrii Grupului Coordonator al Programului Bunelor Practici. Din grupul de lucru fac parte reprezentanți ai asociațiilor de primari, ai Guvernului Republicii Moldova, ai proiectului USAID „Reforma Autorităților Publice Locale” și ai autorităților locale. Grupul Coordonator al Programului Bunelor Practici are rolul de a monitoriza și evalua implementarea Programului Bunelor Practici, de a superviza evaluarea și selecția celor mai bune practici ale autorităților publice locale. Din Grupul Coordonator fac parte Irina Ioniță de la USAID, Victoria Cujbă de la Cancelaria de Stat, Lilian Carmanu, primarul comunei Mileștii Mici, r-nul Ialoveni, Olesea Cazacu, PNUD Moldova, Valerian Bănzaru, Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, Angela Dastic, Academia de Administrare Publică, Tudor Meșină, Agenția de Dezvoltare Regională Centru, Dorin Vaculovschi, Academia de Studii Economice a Moldovei, Tatiana Badan, Congresul Autorităților Locale din Moldova, Iurie Țap, deputat în Parlamentul Republicii Moldova.

Vizitele de documentare au avut scopul de a vedea pe viu modalitățile de

implementare a celor mai bune practici depuse de către autoritățile publice locale. Cele mai bune practici au fost depuse la 4 secțiuni și anume: **1. Buna guvernare în contextul integrării europene; 2. Dezvoltarea economică locală și cooperarea intercomunitară; 3. Eficiența energetică la nivel local: modele de succes și perspective de dezvoltare; 4. Servicii publice de calitate: prioritate pentru orice localitate.**

Printre cele mai bune practici membrii Grupului coordonator au menționat: crearea radioului local din satul Peresecina, r-nul Orhei; muzeul viu al covorului din satul Gai-

dar, mun. Comrat; construcția colectoarelor solare de către locuitori în satul Boldurești,

r-nul Nisporeni; școala de IT de la Budești, mun. Chișinău; sistemul SCADA de alimentare cu apă potabilă din orașul Florești; lucrările de eficiență energetică la grădinița „Povestea” din Nisporeni; Festivalul căpșunii de la Sadova, r-nul Călărași; sistemul de siguranță în trafic, implementat la Ungheni; proiectul transfrontalier „It-s science time” din comuna Tătărauca Veche, r-nul Soroca; Centrul multifuncțional „Asclepio” din satul Varnița, raionul Anenii Noi.

Bunele practici au fost inițiate și implementate atât de administrația publică locală, cât și de donatori.

Cele mai bune practici

urmează a fi prezentate în documentarul „Împreună pentru performanțe în guvernarea locală”, ediția 2015, și în „Antologia bunelor practici”, care vor fi elaborate în următoarele luni.

NOTĂ. Programul Bunelor Practici ale Autorităților Publice Locale din Moldova a fost lansat în anul 2005 de către Consiliul Europei în cooperare cu Guvernul Republicii Moldova, asociațiile de primari, proiectul USAID „Reforma autorităților publice locale”, fiind implementat de către Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” în 2007, 2008, 2010, 2013 și 2014. Programul are scopul de a identifica, valorifica și disemina bunele practici printre autoritățile publice locale din Republica Moldova, contribuind, astfel, la eficientizarea guvernării locale. O bună practică la nivel local înseamnă istorii de succes, parteneriate și inovație, iar Programul Bunelor Practici urmărește, în acest sens, să asigure durabilitatea acestor inițiative prin schimbul de cunoștințe, abilități și experiențe.

Ana-Maria VEVERIȚA,
coordonator de proiect,
IDIS „Viitorul”

Exemplu de bună guvernare locală

Locuitorii din satul Peresecina, raionul Orhei, află primii cele mai actuale noutăți ce au loc în comunitatea lor, precum și deciziile luate de consilierii locali și activitățile realizate de primărie ascultând în fiecare zi radioul local. Astfel, prin anunțurile difuzate la radio despre plata impozitelor, bugetul local pentru anul 2014 a fost executat în mărime de 120% în ceea ce privește

veniturile. Prin intermediul acestei bune practici rata de participare a locuitorilor în procesul decizional și în viața publică a satului a crescut considerabil, iar cetățenii au o mai mare încredere în administrația publică locală. „Cea mai importantă lecție învățată din implementarea acestei practici ar fi faptul că informarea reprezintă unicul mijloc de cooperare cu

locuitorii satului. Informarea este unicul mijloc modern spre o societate democratică”, a menționat primarul localității, Nicolae Buzu. Proiectul este

implementat de primăria satului Peresecina, care a alocat 243 mii lei pentru funcționarea radioului local.

Cor. „F.P.”

Vizită de documentare a Companiei Siemens

Compania Siemens România analizează posibilitatea de a investi în Moldova. Reprezentanții de peste Prut ai gigantului din domeniul IT au discutat despre potențialul energetic și mediul investițional din țara noastră în cadrul unei vizite de documentare la Ministerul Economiei. Ei au apreciat deschiderea Guvernului de la Chișinău și au decis continuarea discuțiilor pentru dezvoltarea mai mul-

tor proiecte comune.

Compania „Siemens România” s-a implicat activ într-un șir de proiecte de modernizare a României în diferite sectoare, inclusiv cel energetic.

Sisteme Linux românești

Grupul Român pentru Dezvoltarea Tehnologiilor derivate din Gentoo anunță lansarea sistemelor de operare Kogaion Linux și Argent Linux distribuții românești, independente, de sine stătătoare.

Distribuțiile Kogaion și Ar-

tradiționalele Microsoft sau Apple.

ARGENT Linux este sistemul de operare orientat către servere, cloud management, data centers, securitate informatică, securitate națională și internațională.

gent sunt puse la dispoziția utilizatorilor gratuit, public, deschis, după cum sunt și licențele.

KOGAION Linux este sistemul de operare orientat către utilizatorul obișnuit de calculator, ușor adaptabil în funcție de nevoile sale. Fiind orientat către Desktop, are potențialul de a servi utilizatorul acasă, dar și în administrația publică, națională și locală, instituții publice. Poate servi, de asemenea, administrațiile universitare și școlare ca bază educațională, fiind capabil să înlocuiască fără probleme

Servește protecției individului, a administrațiilor fiscale, publice și de servicii, informații și armată ale MAI, MAPN, alte instituții din domeniul apărării.

Poate fi, așadar, un derivat fezabil, viabil în tot ceea ce înseamnă protecția națională, internațională și sisteme de securitate.

De unde aceste nume? Kogaion vine direct din negura istoriei românilor, ca idee de continuitate, în timp ce Argent, derivat din latină, trimite la argint, simbolul de bază al serverelor: impenetrabil, stabil, performant. Cine le dezvoltă? Grupul Român pentru Dezvoltarea Tehnologiilor Gentoo, adică Grupul Rogentos GNU/Linux (Romanian Gentoo Operating Systems).

Curiosity pare să fi localizat... o femeie pe Marte

Robotul trimis de NASA pe Marte din 2012, Curiosity, nu se oprește niciodată să uimească. Pe o fotografie recentă, făcută de către Rover în timpul explorării solului marțian, susținătorii vieții extraterestre sunt convinși pentru a distinge ... o femeie.

Curiosity, trimisul special al umanității pe Marte din 2012, a difuzat pe Pământ o captură ciudată pe suprafața marțiană. O fotografie care a fost rapid răspândită pentru a aprinde imaginația susținătorilor vieții extraterestre.

Pe celebrul clișeu, se pare, că se distinge... o femeie, stând pe o stâncă, purtând o rochie cu decolteu.

Un costum îndrăzneț, mai ales atunci când știi că temperatura medie a suprafeței

planetei de origine Curiosity este - 53 de grade!

Ce reprezintă totuși această imagine. Iată explicația experților. Aceasta este, de fapt, un fenomen cunoscut sub numele de pareidolia, sau faptul de a distinge forme familiare unde nu este

nimeni. La fel ca atunci, când tu crezi în anumite obiecte în nori, sau poate fi un miraj.

Din păcate, pentru moment și foarte formal, Curiosity nu a raportat nimic altceva decât propria sa prezență pe planeta roșie.

Materialul-minune - grafenul

Grafenul continuă să uimească oamenii de știință prin proprietățile sale extraordinare. O echipă de specialiști a demonstrat, recent, că el poate rezista chiar și în fața unui glonț.

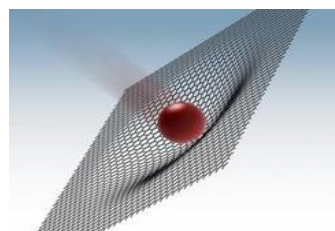
Cercetătorii americani de la universitatea Rice au observat că grafenul rezistă mai bine decât oțelul și Kevlarul în fața unui glonț. Ei au creat un poligon de tragere în miniatură, în condiții de laborator, pentru a putea testa rezistența unor straturi de grafen, determinând o rezistență uimitoare în fața gloanțelor.

Până în prezent, nimeni nu folosea acest material-minune pentru a vedea cât de rezistent este el în fața gloanțelor. Singurul mare inconvenient este dat în prezent de dificultatea de a produce în masă „foi” grafen de dimensiuni mari.

Practic, pentru a putea

face testele, experții au folosit un laser cu ajutorul căruia au vaporizat filamente de aur. Ele au fost utilizate drept praf de pușcă. Explozia a propulsat „gloanțe” din fragmente de sticlă cu dimensiunea de un micron spre ținte de grafen.

Viteza lor a ajuns la circa 6.700 de metri pe secundă,

adică o treime din cea a unui glonț real. Straturile de grafen au fost capabile să disipeze energia respectivă, întinzându-se înapoi. În plus, în părțile laterale s-au format mici crăpături, în mod radial, folosindu-se și mai mult din energia cu care grafenul a fost lovit.

Manageri în conflict cu integritatea

Conflict de interese, fapte de comportament coruptiv, tănuirea averilor, favorizarea unor agenți economici la licitațiile publice etc. Sunt câteva dintre problemele constatate de Direcția analitică a Centrului Național Anticorupție în cadrul unui studiu privind integritatea factorilor de decizie din instituțiile sistemului municipal de sănătate Chișinău. Concluziile au fost remise Comisiei Naționale de Integritate pentru a fi examinate în conformitate cu prevederile legislației în vigoare.

Astfel, s-a constatat că unii factori de decizie din cadrul Direcției sănătății a Consiliului mun. Chișinău, Instituțiilor Medico-Sanitare Publice: Asociația Medicală Teritorială Botanică, Asociația Medicală Teritorială Buiucani, Asociația Medicală Teritorială Râșcani, Spitalul Clinic Municipal nr. 4, Spitalul clinic municipal pentru copii „V. Ignatenco”, Dispensarul municipal dermatovenerologic, inclusiv rudele acestora, figurează ca fondatori și conducători ai unor întreprinderi private, ce desfășoară activități de fabricare, comerț cu ridicata și cu amănuntul a produselor farmaceutice.

Prin urmare, funcționarii

menționați sunt expuși unor riscuri de a favoriza activitatea întreprinderilor pe care le gestionează, în defavoarea intereselor publice. Totodată, în cadrul analizelor efectuate s-au constatat cazuri de tănuire a proprietăților și intereselor private de către conducătorii mai multor instituții medicale. Printre aceștia se numără șeful Direcției sănătate a Consiliului mun. Chișinău, specialistul principal al Direcției sănătate, vicedirectorul Asociației Medicale Teritoriale Botanice, vicedirectorul Asociației Medicale Teritoriale Buiucani, vicedirectorul Asociației Medicale Teritoriale Râșcani, directorul Instituției Medico-Sanitare Publice Dispensarul municipal dermatovenerologic. Aceștia nu și-au declarat cotele-părți personale și ale soților/soțiilor, deținute în capitalul social al întreprinderilor private.

Astfel, funcționarii menționați au încălcat prevederile Legii nr. 1264-XV, din 19.07.2002, privind declararea și controlul veniturilor și al proprietății persoanelor cu funcții de demnitate publică, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și ale unor persoane cu funcție de conducere.

Serviciul de presă al CNA

Medic anesteziolog corupt

Un medic anesteziolog-reanimatolog din cadrul IMSP Spitalul Clinic de Traumatologie și Ortopedie din mun. Chișinău a fost reținut în flagrant, fiind bănuit de luare de mită.

Acesta ar fi pretins 400 de lei de la ruda unei paciente internată cu arsuri grave, care avea nevoie de o intervenție chirurgicală urgentă. În caz că nu primea banii, medicul amenința că va amâna din nou operația de transplantare, deși pacienta de 89 de ani se afla într-o stare extrem de gravă și operația fusese deja odată amânată.

Ca urmare a reclamației depuse în adresa Serviciului protecție internă și anticorupție (SPIA) al MAI, ofițerii Direcției combaterea corupției au desfășurat acțiuni speciale de investigații

și ulterior, sub controlul acestora, reclamanta a transmis banii extorcați. Medicul a fost reținut în flagrant la locul de muncă, asupra sa fiind depistată suma de bani extorcată de la reclamantă.

Polițist-cerșetor

Un polițist din capitală a fost reținut în flagrant delict de ofițerii CNA și procurorii anticorupție. Căpitanul de poliție este bănuit de corupere pasivă. Potrivit denunțatorului, omul legii ar fi extorcat și primit 2.000 de lei de la un participant la trafic, pentru a nu-l trage la răspundere contravențională pentru comiterea unui accident rutier.

În cadrul unei operațiuni comune a Centrului Național Anticorupție și a Serviciului protecție internă și anticorupție al MAI, polițistul a fost prins în flagrant în sediul Serviciului documentarea accidentelor rutiere. Pe acest

caz a fost pornită cauză penală în temeiul art. 324, alin. (2), lit. c), Cod Penal al Republicii Moldova.

Dacă va fi găsit vinovat, bănuitul riscă o pedeapsă cu închisoare de la 5 la 10 ani cu amendă în mărime de la 6.000 la 8.000 unități convenționale și cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții publice sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 7 la 10 ani.

Polițiști de frontieră implicați în contrabandă

Ofițerii Serviciului protecție internă și anticorupție (SPIA) al MAI au deconspirat o schemă criminală de contrabandă cu țigări, în care erau implicați doi angajați din cadrul Sectorului Poliției de Frontieră al Aeroportului Internațional Chișinău.

Conform informației deținute, cei doi polițiști de frontieră primeau mijloace bănești de la organizatorii schemei criminale, care transportau articole de tutungerie pe cale aeriană spre Republica Italiană, iar în schimbul banilor, polițiștii nu-și onorau obligațiunile de serviciu și facilitau trecerea controlului vamal. Urmare investigării acestui caz de către angajații Direcției combaterea corupției a SPIA al MAI, organizatorii și cei doi inspectori au fost documentați

pentru desfășurarea activității ilegale, iar Procuratura a inițiat o cauză penală pe numele inspectoarelor care sunt bănuiți de exces de putere și depășirea atribuțiilor de serviciu.

Dacă vor fi găsiți vinovați, aceștia riscă pedeapsă cu închisoarea de la 3 la 7 ani, cu amendă în mărime de la 80.000 la 120.000 MDL și cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții publice sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 5 la 10 ani.

Serviciul relații publice al SPIA

Profesorul Teodor POPESCU, sculptorul...

Profesorul Teodor Popescu este unul dintre veteranii Academiei de Administrare Publică, unde a activat chiar din primele zile de la fondarea acestei instituții. Și abia, în ultimul timp, colectivul Academiei a avut plăcuta surpriză de a cunoaște o preocupare a profesorului, mai puțin întâlnită și care este ca o legătură dintre profesia de pedagog și arta frumosului. Este vorba de sculptură. Unele dintre lucrările sale, adevărate opere de artă, au fost prezentate la expoziția organizată cu ocazia încheierii anului de studii 2014 – 2015. Să-i oferim cuvântul pentru a ne mărturisi despre această dragoste a sa – sculptura.

Interesul pentru arta frumosului a apărut, probabil, încă în copilărie, atunci când ciopleam așa-numitele „figurine” din lemn pe

multe locuri interesante din fosta URSS prin intermediul excursiilor și turismului. Am făcut cunoștință cu o parte din tezaurul culturii

m o n - d i a l e a f l a t e , p a r ț i a l , î n m u z e e l e d i n C h i - ș i n ă u , d a r m a i c u s e a m ă î n c e l e d i n M o s - c o v a , m u z e u l

Prima lucrare modelată a fost o copie a unei figurine antice foarte frumoase, însă destul de complicată. Am executat-o pe parcursul a 10 zile, începând de la ora 5.00 dimineața și până la 22.00 seara (timp de vară) cu mici întreruperi pentru masă. Fiind cuprins de o energie deosebită și o voință de fier de a face o copie reușită, anume aceste două elemente m-au ajutat să-o finalizez în termen. Copia executată, care nu se deosebea cu nimic de original, a fost apreciată la justa valoare de prietenii mei, cu toate că ei nu erau specialiști în materie de sculptură, dar considerațiunile lor mi-au insuflat încrederea că și eu pot face unele lucrări frumoase.

În prezent, ca și în trecut, dacă atenția mea este atrasă de o siluetă expusă fie pe fotografie, desen, schiță sau tablou, care servește imbold de creativitate și această poză s-a întipărit în memorie și stă în fața ochilor timp de câteva zile, atunci această imagine poate fi modelată într-o perioadă foarte scurtă (1-2 zile), ca apoi să urmeze alte operațiuni pentru a atinge forma finală. Astfel, colecția mea se completează cu noi sculpturi, ce constituie mica mea expoziție personală, dar pe unele dintre ele le fac cadou persoanelor dragi sufletului meu.

Cum să îmbini activitatea de

profesor, specialist în domeniul științelor socio-politice, cu o îndeletnicire atât de rară, cum este sculptura?

Foarte simplu. În ambele domenii se cere cunoștințe și voință. Ca și în politică, de pildă. Politicul punctează direcțiile principale de dezvoltare a societății, pe când administrativul, ca parte componentă a politicii, traduce în viață proiectele sau programul de dezvoltare. Materializarea acestui proces, deloc nu ușor, cere de la factorii de decizie cunoștințe în materie, voință și verticalitate. Eu

care apoi le împodobeam cu diferite cârpe, numindu-le păpuși, sau atunci când confecționam din lut soldăței, tunuri, tanchete, jucându-ne, astfel, de-a războiul, sau atunci când scoteam măruntaiele dintr-un bostan și tăiam cu cuțitașul din el elementele feței unui strigoi (ochi, nas, gură cu colți mari). Așezam în centru o lumânare aprinsă și îl duceam noaptea în mijlocul drumului pentru a-i speria pe trecători.

Toate aceste imagini-construcții rămase în memorie încă din copilărie s-au conturat în anii studenției la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de istorie și filologie, și mai apoi, vizitând mai

„A.S.Puşkin” și Galeria Tretiakov din Moscova, muzeul Ermitaj din Sankt-Petersburg și din multe alte țări.

Neavând studii și nicio practică în domeniul dat, însă fiind copleșit de frumusețea și expresivitatea sculpturii, am început să colecționez literatură de specialitate care m-a ajutat să mă descurc în multe probleme ce țin de arta sculpturii. Principalul a fost dorința și voința de a face ceva, ceea ce-ți place, fără a fi impus, realizând, astfel, potențialul și talentul ascuns expus în unele lucrări, activități plăcute sufletului. Toate acestea au loc în afara programului de serviciu.

respect oamenii care își fac bine meseria la orice loc de muncă și, paralel, mai au o îndeletnicire, o preocupare aparte. A mea este sculptura.

Abonarea 2016

S-a început abonarea pentru anul 2016 la revista științifico-metodică trimestrială **„ADMINISTRAREA PUBLICĂ”** și la ziarul **„FUNCȚIONARUL PUBLIC,”** publicații ale Academiei de Administrare Publică.

Revista **„Administrarea Publică”** apare trimestrial.

Costul unui abonament:

3 luni - 42 lei; 6 luni - 84 lei.

Ziarul **„Funcționarul public”** apare de 2 ori pe lună.

Costul unui abonament:

3 luni - 37 lei 80 bani; 6 luni - 75 lei 60 bani.

ECHIPA REDACȚIONALĂ:

Mihai MANEA - șef Secție

Ion AXENTI - secretar responsabil

Luminița BOICIUC - redactor

Vitalie NICA - redactor, designer

ADRESA NOASTRĂ:

Mun. Chișinău, str. Ialoveni, 100.

Ziarul apare de două ori pe lună.

Indice 67919.

Coli de tipar 1,5. Tiraj: 350.

Dat la tipar 13.08.2015

E-mail: aap.editura@yahoo.com

CONTACTE:

Tel: 28-40-78

„Funcționarul Public” - supliment la revista „Administrarea Publică” - publicație a Academiei de Administrare Publică.